

Den svenska myntmarknadens utveckling 1999-2009

Samlarintresset för mynt går inte att ta miste på. Över i stort sett hela världen löper detta som en trend. En strid ström nya referensverk med utvecklade numismatisk kunskap, vackra och välproducerade internationella auktionskataloger och välproducerade mynttidningar belägger detta. Efter den globala finanskrisen i början av 2000-talet då en viss avmattning och nedjustering av priserna kunde skönjas har prisnivåerna på samlarmynt utvecklats stadigt. I den nu 2009 rådande finanskrisen med turbulenta aktie- och fastighetsvärden framstår historiska kvalitetsmynt till och med som en attraktiv alternativ placering till vilka generellt sunda, icke-spekulativa, marknadsbetingelser bidrar. Men, det är som sagt för de skönhetsmässiga och historiska meriterna som vi i detta sammanhang beundrar numismatiska objekt och klenoder. Det kan därför vara av intresse att fortsätta min exposé av och erinra om intressanta marknadshändelser och försäljningar under de 10 år som gått sedan min förra 30-åriga betraktelse 1969-1999 publicerades i *Samlad Glädje* (1999).

Framtidstendenser 1999 – utfallet 2009

Låt mig först återkoppla kring några i artikeln år 1999 identifierade marknadstrender och företeelser och konstatera hur förhållandena ser ut senvåren 2009. Att den etablerade marknaden för äldre samlarmynt är stadd i sund utveckling i Sverige råder ingen tvekan om. Ett generationsskifte är definitivt nästan fullföljt med ett flertal relativt prisokänsliga och ivriga successivt tillkommande aktörer som strävar efter snabba samlarresultat. Detta har accelererat prisuppgången dramatiskt på många områden, dock märk väl att drivkrafterna inte bär spår av kortsiktig spekulation. Företag som aggressivt marknadsfört såväl nya myntutgåvor som absurt prissatta vanliga moderna mynt av såväl växelmyns- som jubileumskaraktär (där

den stora andelen av priset utgörs av höga hantlingsomkostnader och vinstmarginaler) har risat marknaden med sin förekomst. Skillnaden mellan konstaterbara försäljningspriser och andrahandsvärden har säkert bidragit till att på ett tidigt introduktionsstadium avtända potentiella långsiktiga samlare. Detta till trots kan man konstatera att exponeringen av mynt i media ökat vilket kan ha en långsiktig positiv inverkan på efterfrågan och kontinuiteten i nybörjarintresset.

Internet förutsågs kunna bli en viktig kanal för exponering av mynt och entusiasmeringen av nya intresserade. Detta har med stor kraft successivt realiserats och tydliggörs både i form av Traderas förekomst och dominans på massmarknaden för auktionering av enskilda objekt, dels de etablerade auktions- och mynthandelsföretagens komplementära satsningar på digitala auktionskataloger och erbjudanden jämsides de traditionella tryckta katalogerna mm.

Förfiningen av kvalitetsbedömningar har accelererat i USA och är nu en stor serviceindustri med alla som kunder för en oberoende bedömning av kvaliteten hos enskilda objekt. Detta manifesteras i en numera beprövad och allmänt godtagen montering av objektet fullt synligt i en hårdplastkapsel med etiketterade och i databaser registrerade kvalitetsfakta. Detta fenomen har bidragit till en, i USA än så länge, hyggligt konsekvent kvalitetsstandard som i sin tur bidragit till en ökad fragmenterad prissättning på marknaden, vare sig det gäller i mynthandeln över disk eller på den konkurrensutsatta auktionsmarknaden.

En europeanpassad form av denna industrialiserade kvalitetsbedömningsservice har introducerats i Storbritannien medan motsvarande initiativ i Sverige veterligt förbereds. Det viktiga för att detta ska fungera är att etablera en enhetligt tillämpbar standard som man kan förhålla sig

till och respektera (även om den personliga uppfattningen relativt sätt varierar i förhållande till definitionerna på det svenska och skandinaviska myntmaterialet, exempelvis hur man faktiskt och praktiskt definierar och graderar kvalitet "noll", och använder begreppen ocirkulerad respektive spegelglans och "proof" samt alla dessas gradvisa nyanser. Det gäller att göra en ordentligt hemläxa på dessa områden samt lära av fatala misstag och de variabla standards som över tiden varit de utländska förebildernas dilemma.

En sak är dock övertygande, nämligen att denna graderings- och inkapslingservice hjälper till att bevara högkvalitativa och för minsta beröring känsliga exemplar även om de kommer i händerna på noviser och vårdslösa innehavare. Detta sker förvisso på bekostnad av den obetalbara känslan att hålla ett mynt i sin hand och på det sättet kunna njuta av dess förekomst men de flesta kan nog hålla med om att det är viktigt bevara och förvara kvalitetsobjekt på ett ansvarsfullt sätt. Endast på detta sätt kan vi uppnå en vitaliserande upprepning av den ganska "vilda" situation som nu råder på olika marknadsplatser och som är mycket avgörande för prissättningen av generiskt men även rart myntmaterial. Önskescenariot är givetvis att med mycket stort förtroende och precision kunna acceptera den oberoende bedömningen, bjuda efter den övertygelsen och erhålla ett objekt som motsvarar förväntningarna. Detta kräver konsekvent tillämpning, en uppstramning av "hemmasnickrade kvalitetsstandards" vilket kommer att bidra till en ytterligare dynamisk och mer förtroendefull anbudsmarknad. Behovet finns och alla kan bli vinnare!

Typsamlandet har idag företrädare framför årtalssamlandet. En typmyntskvalitet kan betalas väldigt mycket mer idag än för 10 år sedan vilket kommande tillbakablickar från auktionscenerna kommer att exemplifiera. Rariteter har också i många fall betalats väl men har ännu inte nått sina i förhållande till förekomst relativt motiverade nivåer oavsett storlek, metall och ålder på objektet. I USA är dock den kalibreringen i full gång och den förutseende svenske samlaren gör klokt i att börja tillämpa den filosofin med det snaraste. Marknadsprissättningen i Sverige står inför avsevärda sådana värdejusteringar vilket retrospektivt kan komma att exemplifieras med mycket överraskande resultat. Sedlar men även äldre medaljer är på stark frammarsch, såväl i egenskap av tidigare underskattade objekt med begränsad efterfrågan som numera ett stimulerande alternativ till traditionella samlarområden. Sedlarnas fraktförde-

lar har gjort dem populära över internethandeln med kunder över hela världen. Värdepostföretagen har uppmärksammat dessa nischer och riktar prispressande kampanjer till marknadens aktörer. Detta kommer säkert att fortsätta stimulera utvecklingen av detta marknadssegment.

Under det senaste decenniet har som förväntat en hel del intressanta forskningsrön och dokumentära insatser från duktiga privatsamlare rosat referensmarknaden bland numismatisk litteratur och hithörande tidskrifter. Även Svenska Numismatiska Föreningen i samarbete med Kungliga myntkabinettet i Stockholm har glädjande nog tillvaratagit mycket sakkunskap från privatsamlare i storsatsningen Den Svenska Mynthistorien som 2006 resulterade i första utgåvan (Frihetstiden och den gustavianska perioden 1719-1818) av en planerad svit om 6 volymer. Det är stimulerande eftersom det visar vad ett meningsfullt samlande också kan leda till. Det som inte täcks av sådana typologiska översiktsverk kommer specialisterna att kunna komplettera med i form av variantkataloger och liknande. Nya upptäckter, återupptäckter samt analyserande reviderande eller bekräftande konklusioner har den vägen bidragit till en vitaliserad kunskapsutveckling som väl kompletterar den etablerande numismatiska akademiska och institutionella forskningen och åtföljande publiceringar.

Vår tids stora överraskning – Bondesamlingen skingras

Senvåren 2007 briserade nyheten som för alltid kommer att förknippas med detta decennium och framstå som en av alla tiders stora händelser i den svenska numismatiska världen och dess historia. Då tillkännagav Ulf Nordlind Mynthandel i Stockholm att man erhållit uppdraget att försälja på en serie offentliga auktioner den legendariska och under cirka 200 år periodvis uppbyggda och förvaltade sk Bondeska samlingen på det i Sörmland belägna friherreliga godset Eriksberg. Magin kring den Bondeska samlingen har i mannaminne kretsat kring släktens innehav av det vackraste kända exemplaret av det som brukar betecknas som världens största präglade mynt, nämligen 10 daler kopparplåtmynt 1644 – tillika länge ansett som det enda tillgängliga i privat ägo (nu vet vi också att motsvarande plåt i Avesta Myntmuseum, ex Axel Axelsson Johnson har samma ägarstatus på samlarmarknaden). Förutom denna 20 kilos tungviktare, vars eventuella försäljning med andra plåtmynt ännu inte är bestämd, är samlingen slösande rik på många fina och klassiska rari-

Bild 1. Bondesamlingens fyra första auktionskataloger. Foto: Magnus Wijk

teter som sedan den första auktionen i november 2007 med ungefär två auktioners takt per år nu fördelas på nya ägare.

Farhågorna att denna storsamling av svenska mynt, svenska och kontinentala medaljer, och övrig numismatika med ett totalt förhandsestimerat värde på 50 miljoner kronor eller mer skulle torpedera den svenska myntmarknadens likviditet har inte realiserats. Snarare har utbudet attraherat nya intressenter och kapital varför uppnådda priser i många fall varit enastående imponerande. Stimulansen av att kunna konkurrera om att förvärva "omöjliga" mynt som bara är kända i ett eller några få exemplar kan inte överskattas. Det ligger i samladets natur att många samlare med tiden utvecklar en strävan som också omfattar innehav av optimala klenoder, oavsett det handlar om det enskilda objektets kvalitet, sällsynthet, variant eller annan bevakelsegrund. Här har nu en veritabel rännil sådana objekt uppenbarat sig och samlarna har verkligen fått bekänna färg för sin faiblesse. I Svensk Numismatisk Tidskrift har efter varje auktion insiktsfulla referat publicerats som både utgör en intressant upplevelsedokumentation samt tillför ytterligare kunskaper om enskilda objekt och företeelser. Därför stannar denna översikt vid ett sparsmakat axplock från hittills genomförda evenemang.

Intressant nog är det faktiskt hittills bland dessa auktioner en medalj, inte ens svensk, som står ut med det högsta uppnådda priset – 100000 EUR

plus auktionsföretagets kommission. Detta hänförs till barocktidens största präglade medalj från Danmark över slaget om Køge bukt 1677, en silverdiskus stor som en handflata med vikten 597 gram. Denna fantastiska motivmedalj är ett utsökt exempel på yppersta gravörkonst, bevarad kvalitet och historisk signifikans vilket avtecknar sig i den uppnådda prisnivån. Exemplet inropades i oktober 2008 av en storsamlare dansk på auktion hos Künker i Osnabrück i Tyskland, det auktionsföretag som Ulf Nordlind valt att samarbeta med beträffande optimerad exponering och försäljning av de kontinentala medaljerna samt en del besittningsmynt. Denna hårdinbundna och layoutmässigt välproducerade katalog med i stort sett samtliga utrop avbildade i färg och med många intressanta beskrivningar är redan en oundgänglig numismatisk referensklassiker på området.

Køge-medaljens närmast raka motsats, nämligen ett litet "3-öre" från Sigismunds polsk-svenska tidevarv 1593, i silver, ett forskningsmässigt enigma resulterade i en intensiv konkurrens mellan ett polskt museum och den internationella mynthandeln och med ett slutpris av 440000 svenska kronor (plus 20 % kommission). Först därefter fick mynt i dalerformat göra sitt prismässiga inträde i uppnådda pris-hierarkin, Sturemarken 1512 för 350000 kronor, detsamma som Gustav Vasas barettdaler 1534 också uppnådde. Att tillfälligheter avgör hur ett mynt kan omvärderas exemplifieras av att just det Bondeska exemplet av Sturemar-

ken mindre än ett år efter den första försäljningen återigen auktioneras i Tyskland och då klubbas till ett totalpris uppgående till motsvarande drygt 1,2 miljoner kronor. Att myntmarknaden kan vara dynamisk och överraskande kan väl bara konstateras...

Klassiska rariteter till trots måste nog ändå framhållas som ett av de mest spektakulära föremålen i bondesamlingen den kopparten med sex kopparören präglade i Avesta 1646 som framkom på auktion 3 i november 2008. Intensiva förhandsspekulationer om intresset föregick dess försäljning som efter intensiv budgivning nådde 350000 kr, plus kommission. Detta är givetvis, så när som på några plåtmyntsförsäljningar och under 2008 auktionerade Avesta-präglade 5-kopeker 1764 och 1778 hittills "all-time-high" för kopparmynt. Men rekord är som bekant till för att överträffas så det är väl bara en tidsfråga igen...

Samling "Karl Gustaf" på auktion i London

Det är inte ofta betydande försäljningar av svenska mynt sker utomlands men när det sker är händelsen signifikant. År 2000 inträffade just detta och den var viktig på många sätt. Författaren av dessa rader tillfrågades att vara den säljande samlaren behjälplig med diverse förberedelser i sammanhanget. På så sätt ordnades en av vår tids mest unika försäljningar. Bakgrunden var att en svensk senior samlare från Sydsverige bestämde sig för att under ordnade former avyttra lejonparten av sin mycket omfattande typ- och variantsamling, speciellt stark på variantrika silvermynt från Gustav Vasa och framåt. Samlaren hade sedan tidigt 1960-tal vikt sin fritid åt ett mycket systematiskt och studieorienterat samlande och efter nästan 40 år enträget handlande på auktioner, mässor, av mynthandlare och andra samlare, inte bara i Sverige utan också utomlands - globalt - blivit "värst" på flera områden. Nu skulle dessa specialsamlingar och en del annat säljas, en fin katalog skulle produceras för att med så många bilder som möjligt och fylliga beskrivningar dokumentera ansträngningarna och skapa ett riktigt referensverk till glädje och nytta för samlare och forskare i nutid och för eftervärlden. Auktionens signatur syftade på välkända svenska namn med historisk anknytning.

Flera stora auktionsföretag tillfrågades men till slut var det Spink & Son i London som bäst tillgodosåg samlarens villkor. Bland annat skulle medlemmar av Svenska Numismatiska Fören-

ingen och Kristianstadortens Numismatiska Förening efter anmodan erhålla kataloger gratis. För säljaren var det en god möjlighet att exponera samlingen till en mycket internationell kundkrets samt få auktionen omskriven i förhandsreportage i internationell numismatisk press. Vid tidpunkten för auktionen var växelkursen kraftigt varierande mellan brittiska pundet och svenska kronan men genomsnittligt på en mycket hög nivå, knappt 14 kr. Detta faktum, vilket med påslag för kommission skulle komma att motsvara cirka 16 kr per klubbat pund per objekt kunde vara en möjlighet till att uppnå höga priser i svenska kronor men det skulle också kunna bli en hämsko för det samma, ett scenario som jag får anledning att återkomma till. För auktions- och mynthandelsföretaget Spinks, med anor från 1666, var det också en manifestation att med denna auktion inviga och celebrera flytten till nya ändamålsenliga lokaler i centrala London.

Auktionen betingades av spännande och oväntade förutsättningar. Katalogiseringen blev ambitiöst genomförd, med angivande av omskrifter och interpunktioner rörande de äldre mynten. Nästan samtliga äldre objekt avbildades vilket är

Bild 2. Spinks auktionskatalog över *The Karl Gustaf Collection of Swedish Coins, Commemorative medals and Banknotes* från försommaren 2000. Foto: Magnus Wijk

av tidlöst dokumentärt värde, såväl för att uppfatta varianter som stilskillnader och annat som inte kan uttryckas i verbala beskrivningar eller förbigås av annat skäl. Särskilt rikt företrätt var exempelvis långa serier av Erik XIV daler 1561, över 25 stampolika, Karl IX:s och Kristinas markmynt etc. De klassiska stora dyrbarheterna liksom äldre guldmynt lyste med sin frånvaro eftersom det för samlaren verkligen varit viktigast att hitta nya varianter, oavsett kvalitet, samt gärna årtalsrariteter. Dock, genomsnittskvaliteten på utbudet överraskade positivt och en hel del fina exemplar som förvärvats privat hade aldrig varit ute på öppna marknaden. Utbudet sträcktes sig från Olof Skötkonung till Gustav V, de senare i yppersta kvalitet. Det fanns således en del fina "numismatiska pärlor" för de som hade kunskap att se och uppskatta detta.

Trots höga ambitioner blev auktionskatalogen kraftigt försenad beroende på att Spinks i samband med utskicket passat på att byta distributör. Många förhandsbeställda kataloger blev antingen aldrig levererade eller kom mottagaren tillhanda bara dagar innan auktionen. I en sista desperat handling kurirades kataloger ut till de som hört av sig, en mycket kostbar "affär" i sig för Spinks. Intressenternas förberedelser kom därmed av sig. Ett dussin svenskar dök upp på visningen men många andra stannade hemma och resonerade som så att man hellre la några kronor extra på skriftliga anbud än spenderade åtskilliga tusenlappar på resa och uppehälle under några dagar i London. Emellertid, flertalet svenska samlare är inte särskilt internationella i sina kontakter och det visade sig hämma vilja och möjligheter att företa sig att lämna anbud. I samband med auktionsvisningen dagarna innan och vernissagen på kvällen innan med VIP-besökare i Spinks nya lokaler där man både bedriver vanlig över-disk-försäljning och auktioner allt i ett stod det dock klart att antalet inkomna skriftliga anbud var betydligt lägre än förväntat. Den höga pundkursen i kombination med i katalogen aviserade minimipriser på 80 % av estimeringarna i katalogen gjorde att svenskarna överlag inte kunde "räkna hem" anbudet, dvs bruttokostnaden skulle bli betydligt högre än vad motsvarande mynt skulle kunna betinga i Sverige, även vid beräknat minimianbud.

En rysare utan dess like stod för dörren med uppenbar risk för ekonomiskt och prestigemässigt bakslag för Spinks. Kvällen innan auktionen överenskom så Spinks med säljaren att minimipriserna skulle justeras ner till 50 % av estimeringarna. För

närvarande svenskar blev det plötsligt oanade möjligheter att "tänka om" och planera för budgivning på ett helt annat sätt än under ursprungliga betingelser. Om detta hade inte svenskarna hemma i Svedala någon aning, annat än att några mobiliserade mer "bidding-power" genom att få diverse "frikort" att bjuda efter omdöme. Detta var också vid en tidpunkt då mobiltelefoner inte var allmänt utbredda och tämligen dyrbara att bruka. Tillfället och situationen exemplifierar en viktig observation och lärdom från samlarvärlden, nämligen den att i viktiga sammanhang alltid försöka närvara personligen för att bevaka det personliga intresset, de möjligheter och anpassa sig till de situationer som avgör hur och med vilken framgång man kan lämna anbud. Det fick snopet många stugsittande svenskar med sparsamt småländskt kynne bittert erfara!

Aldrig tidigare har en motsvarande auktionskatalog producerats med svenska mynt i högsädet. Den svarta månghundra sidiga tjocka katalogen var också den största som Spinks producerat över en enskild specialistsamling. Ämnet svenska mynt och dess historia introducerades på ett pedagogiskt översiktligt sätt med avsikten att ge den internationella publiken en möjlighet att förstå och lockas av ämnet och auktionens utbud. Denna artikelförfattare stod för den bakomliggande supporten till Spinks. Ett antal färgplanscher förhöjde bilden på vackra patina-mynt varav vissa även utgjorde lockelser i den påkostade reklamkampanj som föregick auktionen.

Auktionen går till hävderna som en mycket intressant köpar-möjlighet där mynt med kvalitet och sällsynthet kunde handplockas. Dessa blev sällan nominellt "billiga" men så fanns inget att jämföra med heller. Variantserierna i växlande kvaliteter gick iväg till i genomsnitt lite drygt de nya minimipriserna. En del fina riksdalrar fann nya hem på andra sidan Atlanten. Om detta har avrapporterats i fylliga referat i svenska mynttidningar till vilka intresserade läsare hänvisas. Även om förhoppningarna var högre ska nog slutresultatet retrospektivt anses överlag som godkänt. Blott ett år senare var den allmänna finansfrossan ett faktum följt av en lång konjunkturnedgång som också drabbade myntmarknaden globalt. Tidsmässigt skulle säkert auktionsresultatet inte ha kunnat upprepats eller förbättrats förrän 5-6 år senare. Samlarna och handlarna på plats var att gratulera och de som idag äger exemplar ur den illustrerade Karl Gustav-samlingen delar med sannolikhet samlarens stora passion!

Den Ahlströmska mynthatelsepoken

Den moderna mynthatelsepoken i Sverige anses inledas med Harry Glück och C.G.Hesselblads 1953, i Hirsch mynthatels regi utgivna, årtalsförteckning med värderingspriser över svenska mynt från 1521 till nutid, ett initiativ som blev en riktig best-seller och följdes nästan årligen av nya utgåvor, med som regel reviderade värderingspriser.

Året efter påbörjade den unge Berndt Ahlström en mynthatelsrörelse i centrala Stockholm, uppmuntrad av sin far som var en betydande aktör i frimärksbranschen. Dessa första verksamhetsår manifesteras i ett tiotal tryckta lagerlistor - en sällsynt och eftertraktad svit i sig - som visar på en stegrande kommersiell förmåga och förtecknar en del viktiga mynt som förmedlas. Under senare hälften av 1950-talet accelererar mynthateln i landet, fler börjar ge ut lagerlistor som under 1960-talet börjar illustreras. Föreningsauktioner, med Svenska Numismatiska Föreningen i ledningen, TV-sända Kvitt eller Dubbelt respektive tiotusen-kronorsfrågan med Bertel Tingström och Ernst Nathorst Böös som frontfigurer, bidrog till att öka allmänhetens känsla för mynts värden vilket även ledde till ökat samlarintresse. På denna efterfrågeväg vann Ahlström kommersiell framgång, vilket ledde till att brodern Bjarne småningom gick in och övertog mynthatelsrörelsen. Brodern Berndt tog steget ut på den internationella affärsarenan och lämnade Sverige.

Bjarne Ahlströms inträde som mynthatlare hade knappast kunnat sammanfalla bättre med ett antal händelser som verkligen fick mynthateln att blomstra. Den donerade Sven Svenssons samlingar hade genom särskilt tillstånd givits möjlighet att delvis säljas, först genom Svenska Numismatiska Föreningens försorg med början 1964, därefter i grandiosare form i regi av Hirsch mynthatel 1966 och 1970 i två tryckta och väl illustrerade auktionskataloger. Dessa händelser bidrog till ett starkt ökat intresse manifesterat av större efterfrågan och etablering av myntsamlarföreningar över hela landet samt uppstart av flera mynttidningar.

Vid denna tidpunkt rådde fortfarande ett slags monopol på auktionsförfarande i Stockholms-trakten med kommunala Stockholms auktionsverk som förmånstagare. Andra arrangörer var tvingade att antingen bedriva samarbete med Stockholms auktionsverk eller gå utanför tullarna för att ekonomiskt kunna motivera ett auktionsarrangemang. Under dessa omständigheter tog Bjarne Ahlström initiativet till att starta myntauktioner avhållna på Hotel Foresta på Lidingö. Material

mobiliserades genom några stora gynnare, varav "Olle" Algård var en. Detta blev startskottet för en alltmer växande auktionsverksamhet som 1973, efter ändrade regler, kunde hållas i egen regi inne i Stockholm på Grand Hotel. Dessa fortsättningsvis vår och höst arrangerade auktionerna blev de självklara samlingspunkterna för samlare och handlare från hela landet. Efter de första auktionerna nådde man snabbt mångmiljonomsättning och uppmärksamhet i såväl vardags- och veckopress som radio och TV. Kontakter knöts och förtroenden byggdes upp.

Bjarne Ahlströms mäktigaste och mest prestigeladdade uppdrag tillkännagavs några år in på 1970-talet när Vera Ekström, hustru till 1969 avlidne storsamlaren Gunnar Ekström, efter diverse turer och för att hedra sin makes samlargärning beslöt att etablera en professur inom numismatik genom att etablera en stiftelse. Till denna stiftelse donerades lejonparten av Ekströms numismatiska samlingar med det uttalade syftet att dessa skulle säljas på auktioner och tillföra stiftelsen resulterande monetära medel. Uppdraget att hålla i auktionerna gick till den relativt unge Bjarne Ahlström som efter Harry Glücks bortgång 1971 framstod som branschens galjonsfigur. Det var mäktigt när en lyrisk (jag såg det själv på TV) Bjarne i Sveriges Televisions Nyheter inför den första Ekströmska auktionen 1975 (Ahlström auktion 8) fick möjlighet presentera uppdraget och visa upp några klenoder, bl.a. drottning Kristinas riksdaler 1633 i fantastisk "noll-kvalitet"!

Med den första Ekströmska auktionen inledes en rekordrik räckta auktioner som kulminerade med auktion 35 då den sista åttonde delen av donationsmaterialet såldes till omsättningstal som inte skulle slås förrän 20 år senare i samband med Nordlinds auktioner över Bondes samlingar. Det Ekströmska auktionsuppdraget lade också grunden till utgivandet av en påkostad värderingsbok över Sveriges mynt 1521 till 1976 där många av Ekströms utsökta mynt blev avbildade. Denna bok ersatte ganska naturligt den fortfarande utgivna "Glück-boken" med motsvarande mission men sedan blev "SM-boken" branschens rättsnöre långt in på 2000-talet, även om prisbildens och vissa raritetsuppfattningar hunnit förändras sedan dess. För en helt ny generation har SM-boken blivit "bibeln" i branschen, icke dock att förglömma den populära och för allmänheten mer lättillgängliga och hanterbara "Tonkin-boken". De har länge varit varandras komplement.

Bjarne Ahlström arrangerade under sin aktiva tid och i eget företagsnamn 71 nummerade eller

Bild 3. Ögonblicksbilder från Ahlström auktion 57 (1998-04-18). Koncentration och förväntan råder bland köparna. På bilden till höger ses utroparen Ulf Ström flankerad av Bjarne Ahlström. Foto: Kjell Holmberg.

daterade offentliga auktioner, någon skriftlig anbudsauktion samt några i samarbete med andra arrangörer, Galerie des Monnaie i Düsseldorf 1977 (då en del svenska mynt från L.O. Smiths', "Brännvins-smithen" klubbades), respektive Bruun-Rasmussen i Köpenhamn under flera år (då danska och norska mynt ur Holger Hedes samlingar såldes). Den sista auktionen avrundade sviten 2004 varefter den svenska verksamheten övertogs av Thomas Höiland som fortsatte några år att genomföra i sin regi några auktioner i Stockholm, varefter även den verksamheten avslutats i Sverige.

Förutom att den Ahlströmska auktionssviten är en formidabel prestation i katalogutgivning, kontinuitet och renomme' har med några få undantag alla stora svenska numismatiska klenoder, årtalsmynt, kvaliteter och väsentliga varianter passerat revy, detta under ganska exakt 33 år eller en generation som man också brukar åsyfta. För proveniingssamlare är denna svit helt outhärlig och är ett stort nöje att bläddra sig igenom. För nybörjare och oinitierade är den också en utomordentlig källa till grundläggande förkovran beträffande kvalitetsstandards och sällsynthetsbedömning. Detta illustrerar väl vad en samlare behöver beakta som har långtgående ambitioner och att köptillfälle och

ekonomisk förmåga inte alltid sammanfaller, än mindre går att planera noga för. Förutom att den Ahlströmska verksamheten förmådde attrahera många fina inlämningar från namnkunniga samlare (Thord Lund, Ingemar Carlsson, Berggren, Jessen, Algård, Segerdahl, Andersson, Nyström) såväl som från källor med gammalt arvegods gynnade verksamheten tillväxten av kunskap. Bland medarbetare som med åren blivit individuellt numismatiskt namnkunniga kan framhållas Yngve Almer, Bengt Hemmingsson, Kenneth Jonsson och Jan-Erik Selin.

Den Ahlströmska mynthandeln har också gått i bräschen för kunskapsutveckling med övertagandet från Hirsch mynthandel av deras Numismatiska Bokförlaget under vars varumärke ett antal vederhäftiga identifieringskataloger och värderingsböcker utgivits, till stort gagn för den nordiska samlartraditionens utveckling. Samarbetet med akademiska institutioner och museivärlden har också värnats om så att såväl dokumentation som möjligheter att hantera skattfynd främjats. I branschen har Bjarne Ahlströms namn nämnts med god respekt även internationellt. På så sätt har det bästa av världar förenats under den 50-åriga Ahlströmska mynthandlarepoken.

Bild 4. Ett utsnitt av podiet från Aurums premiärauktion 2005-05-15. Foto: Kjell Holmberg.

Aurum – en ny fläkt på auktionsmarknaden

Under decenniet som gått sedan 1999 har marknaden både upplevt toppar 1999-2000 respektive 2007-2009 men också mellanliggande års fragmenterade nedgångar och konsolidering. Fräscht material stimulerar alltid marknaden och under 2005 tog en nykomling, Aurum, upp den Ahlströmska auktionstraditionen. Aurum har bildats med branschvana mynthandlare och några samlare i sätet och arbetar utifrån en Stockholmshorisont. Med goda kontakter har man sedan dess lyckats attrahera allt bättre inlämningar och resultatet har inte låtit vänta på sig. Närmast avslöpte auktion nr 5 i månadsskiftet februari/mars 2009 varvid ett fenomenalt vackert exemplar av den klassiska sk familjerubeln betingade ett av de högsta uppnådda priserna på mynt överhuvudtaget någonsin i Sverige.

Aurum representerar goda kunskaper och kontakter bland vikinga- och medeltidssamlare vilket genererat mycket trevliga inlämningar. Den senaste försäljningen innehöll något så pass märkvärdigt som en överviktig Olof Skötkonung-pening (LLt 17) som med sina 2,85 gram momentant överstiger med kraftig råge allt annat känt från tiden av dessa mynt på rund plants. Detta är desto mer intressant i perspektivet av Brita Malmers avancerade kartläggningar av denna tids mynt och samband med olika fyndomständigheter. Att just

LLT 17 hänger "i luften" utan uppenbara stamp-samband till etablerade stampkedjor, tillika med en tolkningsbar "oren" omskrift gör typen intrikat i största allmänhet och spännande med tanke på att den skulle kunna företråda en emission från ett flyttbart myntverk. Forskare och samlare borde ha anledning fundera över hur denna solitär till typstamp- och viktforeteelse passar in på den kronologiska bestämningen samt om och hur den skulle kunna knytas till några historiska sekvenser och händelser då kungamakten med entourage uppenbart rörde sig en del i Mellansverige och mellersta Östersjöområdet.

Genom Aurums utbud har guldsamlandet fått en renässans. Bra typdukater och fint Bernadottesguld i såväl dukat, carolin som kronvalörer har funnit ett aktivt bemötande bland budgivarna. Senaste auktionens fina plätmynt, från en välkänd äldre samlares utvalda kollektion, samt utomordentliga serier av kronmynt och öresmynt från Oskar II och Gustav V mottogs till högsta dagspris och "all-time high". 5 öre 1909 med stort kors i praktskick och enkronan 1875 (oöverträffbar) respektive 1910 i extraordinärt spegelskick är exempel på mynt man minns med glädje och som visningarna gav bra tillfälle att njuta av (såvida man inte köpte dem förstås). Det är tillfällena som dessa då det numismatiska epitetet "jakten mot nollpunkten" (etablerat av denna författare) får en betydelse PER DEFINITION.

Axplock

I skrivande stund ska också erinras om det aviserade initiativet av Svenska Numismatiska Föreningen att bilda ett auktionsföretag i aktiebolagsform och erbjuda medlemmar och marknad en konkurrenskraftig auktionsservice. Denna nya aktör är ett ytterligare svar på marknadens efterfrågan på frekventare auktioner. Syftet är också att erbjuda medlemmars familjer en näraliggande neutral lösning vid behov att sälja efterlämnade samlingar etc. Företaget får möjlighet att visa sin förmåga med en formidabel startsamling, nämligen de förnämsta delarna av den kvarvarande samlingen hopbragt av framlidne Anders Frösell, en av vår tids mest entusiastiska och aktiva samlare. Som ett tillägg kan nämnas att NKU fick familjens förtroende att auktionera Frösells fina pollettsamling i mars 2009. Den auktionskatalogen, tryckt i endast 100 exemplar, blev en särdeles framgång trots det smala materialet och auktionsresultaten blev över förväntan. Frösell lyckades också sammanbringa en medeltidssamling med samtliga regenter representerade i så gott skick som överhuvudtaget varit möjligt anskaffa under de närmare 40 år hans aktiva samlarbana varade. Man tar också nya aviserade grepp beträffande numrering av auktionskataloger och personliga "namn-exemplar", en sk prenumerationsupplaga - en i utlandet i äldre tider och sporadiskt i nutid tillämpad form för att höja exklusiviteten och gruppkänslan i den krets som även gillar och samlar numismatika, dvs allt i tryckt form om numismatik.

Apropå numismatika har vissa auktioner avhållits i Sverige som innehållit betydande utbud av såväl nytto- och referenslitteratur som auktionskataloger, myntförordningar och plakat. Ahlströms auktioner var då och då källa till sådana attraktioner. Auktion 63 innehöll ett attraktivt sådant utbud varvid kunde noteras det anmärkningsvärda priset 6440 kronor för Gustav Cavallis skrift om sina plåtmynt, utgiven 1890 och speglade hans då redan storartade samling som därefter skulle växa till över 3000 plåtar (många dubletter givetvis) innan den delvis övertogs under 1900-talets första decennier av Avesta bruks nestor, Axel Axelsson-Johnson. Att detta exemplar var särdeles välbevarat med fina omslag och trevligt inbunden bidrog till priset men ändå...

Ahlströms auktion 70 var, liksom auktion 13, uteslutande dedikerad till försäljning av numismatika. Bjarne Ahlström hade alldeles underskattat intresset för katalogen och den lilla upplagan på några få hundra exemplar nådde bara kunder som beställde den. Vid auktionen fanns en sten-

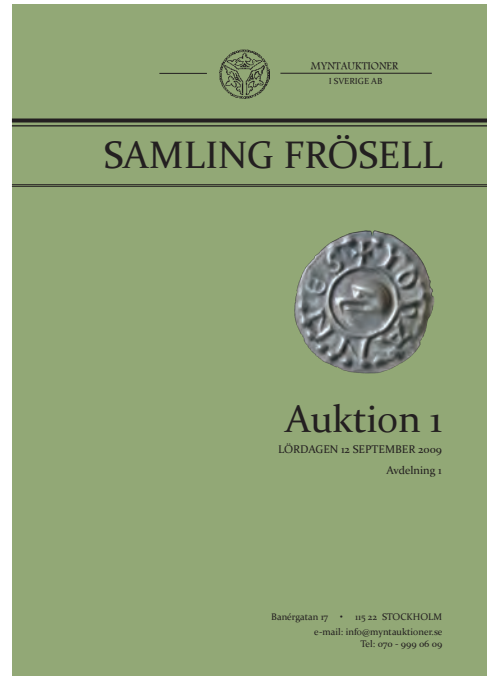

Bild 5. Premiärkatalogen från Svenska Numismatiska Föreningens bolag Myntauktioner i Sverige AB kommer sannolikt att uppnå referensstatus. Foto: Magnus Wijk

cilversion tillgänglig som måhända kan räknas till ett samlarmässigt kuriosum. Materialet kom från arvingarna till LO Smith vars resterande mynt i modern tid sålts vid några tidigare Ahlström-auktioner under årens lopp. Nu upplöstes resterna av dennes numismatiska bibliotek samt, främst, hans kvarvarande exemplar av diverse äldre svenska och utländska auktionskataloger och lagerlistor. Flera av de svenska uppsättningarna utgjorde mer eller mindre kompletta och inbundna sviter som samlarna ansåg var intressanta på olika sätt. Tidpunkten år 2004 bidrog dock till en något dämpad prisbild men de som vann anbud kunde därefter känna sig lyckligt lottade. I övrigt har litteraturen på flera sätt nått en ny publik genom Tradera. Vidare har en svensk Ehandelsplats - Placat.se - etablerat sig 2008 och saluför ett brett utbud av numismatiska plakat, förordningar och annan litteratur jämte mynt och medaljer.

Auktionsmarknaden i Sverige representeras också av företagen Philea och Frimärkshuset som håller regelbundna auktioner där även mynten fått en alltmer framskjuten plats och ekonomisk betydelse. Under decenniets förlopp har det visat sig att dessa traditionella frimärksauktionsföretag

vid inlämningar ofta tillfrågas om dödsbons innehav av mynt, sedlar och medaljer. Från att tidigare hänvisat kunderna till någon annan marknadsaktör har man istället valt att själva ta emot materialet och efter eget gottfinnande och förmåga erbjuda sina auktionskunder detta vid gängse auktionstillfällen. På så sätt har en hel del överraskande gott material kommit fram, både beträffande kvantitet, kvalitet som riktiga rariteter hittills speciellt hos Philea som har nästan månatliga auktioner med mycket effektiv exponering via internet. Uppnådda priserna är också mycket goda och förefaller attrahera ett delvis annat klientel än traditionella myntauktionsarrangörer. Vi lär få se mer av dessa företags förmåga och som komplement på marknaden är de välkomna.

Slutligen må nämnas om de numismatiska landsortsföreningarnas verksamhet, som utanför centrala Stockholm bedriver en relativt tyst och försynt auktionsverksamhet men ibland av betydande dignitet. Ledande utanför huvudstaden är oomtvistat Kristianstadortens Numismatiska Förening följt av en rad mindre föreningar som Norrköping, Sigtuna, Uppsala med sådan auktionsverksamhet och inbjudna gästföreläsare som huvudsyften. Dessa evenemang är de små kommissionernas arrangemang med några få procent som uttas av säljare och köpare, ibland knappt ens det. Givetvis passar detta enklare material, årtalssamlande etc medan dyrbarare material sällan når storstadspriserna. Försäljningarna är dock höjdpunkter i föreningarnas verksamhet och medlemservice och utgör ingen konkurrens gentemot storföretagen i branschen. Ofta är dessa tillställningar kombinerade med kunskapsevenemang då medlemmar eller gäster berättar om något numismatiskt relevant och intressant. I detta sammanhang må nämnas om Linköpingsklubben Skilling Banco som med en begränsad medlemsskara ändå har en stor andel synnerligen aktiva och kompetenta samlare inom vitt skilda intresseområden. Detta visar sig väl genom deras jubileumsbok utgiven med enbart bidrag från medlemmarna och ekonomiskt understödd av numismatiska stiftelser i samband med klubbens 40-åriga verksamhet 2009.

Änjo kan konstateras att myntmarknaden har vigör och dynamik samt överlevnadsförmåga. Detta ställer i utsikt gott hopp om framtidens utveckling på dessa fronter till vilka vi gemensamt kan bidra med fortsatt stimulans och intressespridning till nya intressenter som ska efterträda nuvarande aktörerna. Som verkligheten visar är dock samlarna ett segt släkte som inte utan vi-

dare avhänder sig klenoder och annat eftertraktat numismatiskt bråte. När trots allt unika tillfällen uppstår som omnämnts ovan gäller det att passa på. Som regel ångrar man inte gjorda inköp utan inköpen man inte gjorde...

Summary

This expose' over the past decennium of the Swedish numismatic commercial market development highlights major auctions and events that provided the market with exclusive material and unusual experiences. The Bonde collection - started more than 200 years ago - and offered for auctions from 2007 onwards is such a unique event with many highest prices realized. The 50 years with Ahlström coin dealer and auctioneer operation are also remembered. The "Karl Gustaf"-collection, sold at auction by Spinks in London 2000 is also a memorable event. The current market is upbeat and a new generation of commercial players, internet trading etc create new dynamics which are analysed. Numismatic societies play an important role in fostering new collectors and distribute the availability of coins even in remote areas of Sweden.